

Trattner József És Családja

Ezen a fényképen jobb oldalon első a nagypapa, mellette pedig a nagymama ül. A nagyapa fölött volt az én édesanyám, Erzsébet, baloldalt a többiek az édesanyám lánytestvérei, az Ella és a Kató néni. A nagyapám 1856-ban született. Zsidó ember volt, de a nagybátyámban mindig volt egy kérdőjel, hogy a Trattner nem zsidó név. Lehetséges, hogy valamelyik ős benősült egy zsidó családba, és így lettünk mi, Trattnerek zsidók. De nem volt erre bizonyíték, pedig a Trattnerek rendkívül precízek és pontosak voltak. Minden Trattner vezetett egy noteszt. Nekem is minden napról megvan, hogy hol voltam, kivel voltam. A nagyapámnak soha nem volt pajesza, nem hordott kipát, elegánsan öltözködött. Kabát, kalap. És nagyon művelt ember volt. Amikor följött Pestre, elvittük egy orvoshoz. Latin közmondásokat mondott. Iglói diák volt, ott érettségizett, ami nagy dolog volt abban az időben. Dobsinán a piactéren övé volt a legnagyobb üzlet. A nagyapám üzletében mindenki vásárolt, nagy tisztelet övezte őt emiatt. A cipőtől a ruháig, a kalaptól a varrószerszámokig mindent lehetett ott kapni. Két pult volt. Az egyik oldalon voltak a textildolgok, a másik oldalon meg a ruha, a cipő meg a többi. Az üzlet, mivel nem voltak alkalmazottak, amolyan családi vállalkozásként működött. Az üzlet a ház földszintjén volt, a lakás pedig fölötte, az emeleten. A piactérre nézett három szoba. Volt aztán egy konyha, egy nagy előtér és hátul még két szoba. A fürdőszobába kút vitte fel a vizet, amit fával melegítettek. Én ott születtem, abban a házban. Volt ott egy szakácsnő és egy takarítónő, akik nem voltak zsidók, de nagyon jó kapcsolat volt közöttünk. A szakácsnő ott lakott nálunk, de a takarítónő nem. Ő otthon lakott a családjával a faluban. Mindketten bulénerek, más szóval svábok voltak, úgy harminc-negyven év körüliek. A nagymamámat Berkovits Johannának hívták. Nagyon rendes asszonyka volt, én nagyon szerettem. Alacsony, sovány asszonyka volt. Ő irányította a takarítónőt és a szakácsot. Tudniillik, hogy mit főzzünk, azt ő találta ki, és ő parancsolgatott, ő kóstolgatta az ételt, hogy melyikbe mennyi só, fűszer kell még. A szakáccsal együtt főztek. Az ebédnél mi, gyerekek a kisasztalnál, a felnőttek pedig tőlünk külön asztalnál ültek. Amikor behozták a főételt, például a csirkét, akkor azt a nagymama adagolta fel mindenkinek. Az édesanyám, Trattner Erzsébet 1890-ben született Dobsinán. Ott is járt iskolába, elemibe és polgáriba [lásd: polgári iskola] is. Négy polgárit végzett.

Nagyon szeretett olvasni, olyan értelmes volt. Jó volt hozzám. Én rossz gyerek voltam, de mindent megbocsátott. Az apuka volt inkább a keményebb, a szigorúbb. Az édesanyám ott élt Dobsinán, segített a nagyanyának, amíg férjhez nem ment apámhoz. Közvetítő [lásd: sádhen] útján házasodtak össze, abban az időben jobbára nem a lányok határozták meg, hogy ki legyen a férj, hanem a szülők. A szülők körbenéztek, na, itt van egy hozzánk való fiú vagy hozzánk való lány. A Friedmann Feri bácsin keresztül ismerkedtek meg. Feri bácsi anyám testvérének, Ellának a férje volt. Ez a sógor, akinek az apja Jolsván élt, hozta össze az anyámat az apámmal. Abban az időben általában a polgárok egy szinten mentek férjhez és nőültek. A társadalmi rétegződés nagyon erős volt. Az édesanyám tizennyolc éves volt, az édesapám a húszas éveinek a közepén járhatott. Az esküvő 1912-ben lehetett, azt hiszem, Dobsinán volt, de bővebbet erről nem tudok. A lánytestvérek közül az egyiket úgy hívták, hogy Ella, a Kató pedig a másik. Katót apám adta férjhez, Neufeld Bernáthoz itt, Újpesten, a Szent Gellért utcában. Úgy emlékszem, neki Újpesten volt vegyeskereskedése. Született egy gyerekük, az Ervin. Azt soha nem fogom elfelejteni, nyolc-kilenc éves gyerek volt, nagyon csúnya gyerek volt, különleges, furcsa homloka volt. Amúgy csodáltam, kívülről tudta az újpesti telefonkönyvet. Nem tudom, mi lett volna belőle, ha nem hal meg Auschwitzban. Micsoda különleges egy gyerek volt! Az újpesti templomban, ahol a nevek föl vannak sorolva, ott van Neufeld Erviné is. Kilenc éves volt. Fel van írva az Ervin szüleinek a neve, az én anyámnak, apámnak a neve, az anyám testvérének, Ella néniem meg a férjének, a Feri bácsinak is a neve. Ezek mind Auschwitzban haltak meg. A nővérem és az egyik unokaöcsém, a Lóri jött haza. Minden évben kétszer-háromszor, amikor megemlékezés van Újpesten, elmegyek oda, és én is megemlékezem a halottakról. A fényképen van még a Kálmán bácsi is. Ő alul, balról az első. Újvidéken volt állatorvos, és beleesett a 'hideg napokba' [lásd: újvidéki vérengzés], és kivégezték őt és a családját. Egyedül a kislánya, Vera menekült meg, őt a szomszédok bújtatták. A felesége, akit Ella néniem hívtak újvidéki, palánkai asszony volt, úgy került oda a Kálmán bácsi. Ella néni zsidó asszony volt. Volt egy fiuk, a Józsi, annyi idős volt, mint én. Nagyon szerettem a Kálmán bácsit. Ő egy ilyen kedves, nyugodt ember volt, és sokat sétáltunk Dobsinán a nagymamánál, amikor ő is ott volt. Mint állatorvos, értett a biológiához is, a növényeket nagyon jól ismerte. Mindenféle virágnak a nevére ő tanított meg engem.